

6 maart 2006

Na vele jaren werk en overleg is er met de wet van 3 juli 2005 betreffende de rechten van vrijwilligers (gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad van 29 augustus 2006) eindelijk een statuut voor de vrijwilliger gekomen. De wet houdende diverse bepalingen van 23 december 2005 (BS 30 december 2005) heeft enkele bepalingen van deze wet verduidelijkt en recent is de datum van inwerkingtreding van de wet bepaald op 1 augustus 2006. In deze nieuwsbrief vindt u een overzicht van de belangrijkste punten van deze wet, en uitleg over de concrete toepassing ervan.

1. Toepassingsgebied – Definities

De wet is van toepassing op vrijwilligers en op organisaties die met vrijwilligers werken. Een vrijwilliger is iemand die onbezoldigd en onverplicht een activiteit verricht ten behoeve van derden en die ingericht wordt door een organisatie.

Onbezoldigd wil zeggen dat er geen financiële prestatie in de vorm van een loon tegenover staat. Men wordt dus niet betaald omdat men een bepaalde activiteit uitoefent. Dit is een wezenlijk kenmerk van het vrijwilligerswerk en zal een belangrijke rol spelen bij de beoordeling ervan. Een vergoeding van gemaakte onkosten kan wel (zie verder).

Onverplicht wil zeggen dat men niet gedwongen kan worden vrijwilligerswerk uit te oefenen, noch dat men gesanctioneerd kan worden als men een bepaalde activiteit niet uitoefent. Maar het vrijwilligerswerk is niet vrijblijvend, het houdt een aantal engagementen in, zowel vanwege de vrijwilliger als vanwege de organisatie die het vrijwilligerswerk inricht. Om daarover duidelijkheid te scheppen, legt de wet op dat de vereniging een organisatienota bezorgt aan de vrijwilliger. Deze nota moet duidelijkheid scheppen over de aard van de vereniging, over de activiteiten, over hoe deze activiteiten uitgevoerd moeten worden, waarvoor de vrijwilliger verzekerd is, ... De nota geeft bovendien uitleg over een eventuele geheimhoudingsplicht (bijv. het medisch geheim).

Een activiteit *in georganiseerd verband* wil zeggen dat het vrijwilligerswerk ingericht wordt door een organisatie. Deze mag geen winstoogmerk hebben. Het kan dus gaan om een VZW, om een publieke rechtspersoon zonder winstoogmerk (bijv. een ziekenhuis, OCMW, stad of gemeente), of om een feitelijke vereniging.

Opmerkingen

- Men moet een duidelijk onderscheid maken tussen lid zijn van een vereniging en vrijwilliger zijn binnen die vereniging.
- Ook bestuurders van organisaties kunnen onder het toepassingsgebied van deze wet vallen.
- Men kan vrijwilligerswerk verrichten in de organisatie waar men ook werkt (en dus bijv. buiten de vergoeding als werknemer ook nog aanspraak maken op de onkostenvergoeding als vrijwilliger), op voorwaarde dat de activiteit volledig los staat van de andere activiteit en ze onder het toepassingsgebied van de wet valt.
- De wet is van toepassing op de vrijwilligers die in België actief zijn maar ook op vrijwilligers die in het buitenland actief zijn (bijv. jeugdgroeperingen die op vakantie gaan in het buitenland, of jongeren die internationaal als vrijwilliger actief zijn).

2. Aansprakelijkheid en verzekering

Eén van de belangrijkste verwezenlijkingen van de wet is het feit dat er een duidelijke regeling gekomen is inzake de aansprakelijkheid en de verzekeringsplicht.

De wet legt de aansprakelijkheid voor de schade die vrijwilligers veroorzaken tijdens de uitvoering van het vrijwilligerswerk in principe bij de organisatie. Enkel wanneer de organisatie kan aantonen dat er bij de vrijwilliger bedrog of zware schuld is, kan de vrijwilliger nog aansprakelijk zijn. Deze aansprakelijkheidsregeling is dezelfde als degene die bestaat voor werknemers.

De wet legt aan de organisaties de verplichting op een verzekering voor burgerlijke aansprakelijkheid af te sluiten. Bij koninklijk besluit kan de dekking van dit verzekeringscontract uitgebreid worden tot de rechtsbescherming, tot de mogelijke ongevallen tijdens de activiteit van de vrijwilliger en tot de ziekten die worden opgelopen als gevolg van de vrijwillige activiteit.

Opmerkingen

- Het is belangrijk een onderscheid te maken tussen de aansprakelijkheid van de organisatie voor haar "gewone" activiteiten (bijv. organiseren van wandelingen of bijeenkomsten van een postzegelclub) en de aansprakelijkheid voor haar vrijwilligers (bijv. bij de jaarlijkse barbecue).
- De verplichte verzekering is er gekomen op uitdrukkelijke vraag van de Hoge Raad voor Vrijwilligers en van Nationale Arbeidsraad (werknemersorganisaties). Voor grote verenigingen zal dit geen problemen stellen, omdat zij nu meestal al een verzekering hebben. Vaak is dit trouwens nu reeds verplicht in het kader van de subsidieregeling. Voor kleine en feitelijke verenigingen is dit misschien moeilijker. Sommige verzekeringsmaatschappijen bieden nu echter al polissen aan goede en soepele voorwaarden aan, en men kan ook met verschillende verenigingen samen naar de verzekeraar stappen, zodat men gunstigere voorwaarden kan bedingen. En ook de provinciale en lokale overheden kunnen helpen.
- Een goede raad : kijk na wat er thans reeds in de vereniging geregeld is op vlak van verzekeringen. Vaak is er helemaal geen aanpassing van de verzekeringspolis nodig!

3. Terugbetaling van onkosten

Zoals gezegd, is vrijwilligerswerk in wezen een onbezoldigde activiteit. Maar een vrijwilliger maakt soms wel kosten. In feite zijn dat kosten die de vrijwilliger voorschiet aan de organisatie en de organisatie moet die voorgeschoten kosten dan ook kunnen terugbetalen zonder dat men daarop sociale bijdragen of belastingen moet betalen. Hiervoor bestaan twee systemen:

- ofwel bewijst men alle gemaakte kosten en dan kunnen deze onbeperkt worden terugbetaald; men moet dan natuurlijk wel de bewijzen kunnen voorleggen;
- ofwel betaalt de organisatie een forfaitaire vergoeding; die moet dan wel kleiner zijn dan 27,37 euro per dag, 662,46 euro per kwartaal en 1.094,79 euro per jaar (geïndexeerde bedragen); alle vergoedingen die de vrijwilliger ontvangt in de verschillende organisaties waar hij actief is, moeten worden samengeteld om te evalueren of hij al dan niet boven de maximumgrenzen zit.

Men kan beide systemen niet cumuleren. Na twee jaar zal er een evaluatie van de bedragen komen en bij KB kunnen hogere bedragen ingevoerd worden voor specifieke categorieën van vrijwilligers.

4. Cumulatie met uitkeringen

Eenvormigheid, eenvoud en transparantie zijn hier de stelregel. De wet maakt komaf met de vaak enorme papierwinkel en met de strenge sancties, en maakt de uitoefening van vrijwilligerswerk mogelijk, mits eenvoudige verklaring (en mits de vrijwilliger natuurlijk aan de voorwaarden van de wet voldoet om als vrijwilliger beschouwd te worden). Ook wordt duidelijk bepaald dat de forfaitaire vergoeding niet als inkomen in aanmerking genomen mag worden voor de uitkeringen in de sociale bijstand (leefloon, tegemoetkomingen voor hulp aan bejaarden, inkomensgarantie voor ouderen).